

maja i ja i maja (II)

sreten ugričić

SADRŽAJ

Maja koju svi poznajemo srećom ne postoji. Slikovnice lažu. Prava Maja živi u Amsterdamu. Tata i mama su često odsutni. Maja i Miša igraju se nekih nesvakidašnjih igara (PRVI DEO, str. 1—6). Kad je samo majka na putu Majin otac — bivši šesdesetosmas (DRUGI DEO, str. 7—12), a sada yuppie-narkoman — uveče dolazi u njenu sobu i zlostavlja je (TREĆI DEO, str. 13—17). A Majina mama tako često nije kod kuće (ČETVRTI DEO, str. 18—19). Zato Maja raste sama brinući o sebi. Ni Majini roditelji, a ni ona sama, ne mogu znati kako će se okončati njeno detinjstvo. Tog leta Maja je otputovala avionom na more u Jugoslaviju (PETI DEO, str. 19—23). Na letovnju. Maji je noć uzbudljivija od dana. Uz blagorodnu pomoć Meseca i Jadrana prvi pu. dobija menstruaciju (SESTI DEO, str. 24—28). Ali devojčica ne postaje žena, nego sirena. To je prvi oblik njenog iščeznuća. Jer Maja je — ma koliko nam bila bliska — nedostizna (SEDMI DEO, str. 29). Ipak, pred kraj uzbudljivog letnjeg odmora ona usred noći sreće nepoznatog dečaka (OSMI DEO, str. 30—38) i doživljava prva ljubavno iskustvo (DEVETI DEO, str. 39—51). Njih dvoje, ponoseni otkrovenjem osnovne životne tajne, kao da nestaju (DESETI DEO, str. 52—54). Ovo iskustvo je toliko burno da ih spoznata čarolija telesnosti uzdiže do nestvarnog, onostranog, božanskog. Drama razdvičenja Maju pretvara u neku vrstu dvopolne, svemoguću boginje (JEDANAESTI DEO, str. 55—66). Najtačnije bi se mogla opisati kao savršena, transcendentna zver svih zveri (DVANAESTI DEO, str. 67—71). Ako je Nebo čudovište i privid — i ona je. Ovim fantastičnim preobražajem Maja stiže za odrasle neshvatljiva svojstva koja joj omogućavaju da kad poželi bude nevidljiva, da nesmetano prolazi kroz zidove, ili da se u velikom zoološkom vrtu oseća kao kod svoje kuće (TRINAESTI DEO, str. 72—76). Majine noćne dogodovštine nastavljaju se (ČETRINAESTI DEO, str. 77) u snu, sledom novih neverovatnih preobražaja kroz koje prolazi slepo kao mesečar (PETNAESTI DEO, str. 78—87). Budi se sačuvana od opasnosti, ali luda. Pohodi svoje roditelje koji ništa ne slute i ubija ih (SESTANAESTI DEO, str. 88—93). O Maji piše štampa svih meridijana i vremena (SEDAMNAESTI DEO, str. 94—95). Posle nepotrebne istrage smeštaju je u vaspitno-popravni dom, gde pomaže drugoj zatočenoj deci pri bekstvu (OSAMNAESTI DEO, str. 96—102). Ona sama ne beži. Jer neko ko ima moć da nesmetano prolazi kroz zidove nikada ničim ne može biti zarobljen (POSLEDNJI DEO, str. 103).

DRUGI DEO

PROGLAS

ONIMA KOJI NIKADA NEĆE ODRASTI

Dečaci i devojčice! Braćo i sestre! Ustanimo i branimo se! Pokažimo naše male, ali čvrste pesni! Pokažimo crni kristal naših odlučnih očiju! Neka zablista prkos i snaga naše strepnje! Neka krík novorođenčeta bude naš borbeni pokrik! Naše su grudi nejakke, ali baš zato nepokorene! Isučimo svoje najranjivije! Pokažimo golo, uzdrhtalo srce! Neka zablista oružje naše konačne pobeđe! Zamahnimo iz sve snage! Udarmimo!

Ipak, da se podsetimo »mitskih početaka«... Kraj šezdesetih... Posle one gužve u Almontu. Kad su Anđeli Pakla na koncertu Stonsa ubili jednog posetioca Džeger je o »Sympathy for the Devil« rekao: »Uvek kad pevam ovu stvar nešto se desi«. Međutim, izgleda da se ništa naročito nije desilo... A kasnije su tu stvar svirali ko zna koliko puta... Kao da je uvaženi g-din Đavo, uprkos tako gromoglasno objavljene simpatije za njega, nepozivo i potpuno na onoj drugoj strani — onoj koju »u nedostatku boljeg izraza« ovom prilikom možemo nazvati stranom Odraslih, stranom sveopozimajućeg, neuništivog Odraslog Sveta...

Neka naša očajnička hrabrost ne bude gorda i nametljiva jer pobeđićemo samo ako se budemo žrtvovali na sebi svojstven način — potpuno i čisto — sa smernošću i stidom! Kad ako ne Sad! Nama vreme ništa ne može jer mi nemamo ni prošlosti ni budućnosti — mi imamo samo Sad jer imamo samo sebe!

U leto te prvo sasvim »tekuće«, potom, je li, »mitske«, a sad već i zaboravljene »hiljadu devetsto« Šezdeset Osmeh gnevni mladić koji će kasnije postati Majin i Mišin otac imao je punih »hiljadu devetsto« Sedamnaest godina. Bio je maturant jednog od elitnih liceja u Amsterdamu. Svom rodnom gradu. Bio je sam, onako kako su sami svi njegovog vršnjaci. Jedinac, od oca uspešnog francuskog biznismena i majke Flamanke koja je nepogrešivom intuicijom za sofisticirani kič vodila najtražniji ženski časopis u Holandiji. Ovi besprekorni roditelji bili su, naravno, razvedeni. »Pa šta...« — glasio je, verovatno, njegov »tvrdi«, škrti komentator na to... Pa ništa... Mladici i devojke sa kojima se u to vreme družio tj. »vidao se«, »gluvario« — a družio se jer mu je tako nalagao instinkt — nisu ni sanjali, kao što ni on sam nije »ni sanjao« da Panika kroz koju prolaze nije ništa drugo do najbolja životna Škola koja ih priprema da te »svoje« roditelje i taj tuda roditeljski svet naslede, vremenom usavrše i time ga tokom »neprijetnog« vremena još više obesmisle.

Ne dajmo se! Uzdamo se u ono što osećamo — ne dozvolimo da bude osakaćeno ono što misli naše lako telo! Neka ne bude uprljano ono što doživljava naš nespunani um! Nikada ne smemo zaboraviti čarolije koje nam poklanja naša neiscrpna mašta! Uspitvimo se poniženjima odrastanja! Ubijmo pre no što budemo ubijeni! Ubijmo ravnodušje poslušnosti!

»In the Port of Amsterdam« stizale su i sa dokova pulsirale sve tri »strateški bitne« činjenice njegovog tadašnjeg »staklenog« tj. »lako lomljivog« i »providnog« života: Sex. Drugs & Rock'n'roll. Novac koji bi dobio od roditelja uglavnom je završavao u rukama dilera, makroa i švercera. Ostatak je trošio na ploče, bioskop, gorivo za motor... Da, ponosno je jahao polovan »Harley Davison«. Easy Rider. Naočari za sunce nije skidao ni noću, ni u zatvorenom prostoru, ni kad se brije (a brijač se, je li, nepotrebno). Često je povraćao od bezrezervne predanosti pivu, Kamijevom Štrancu, lošim američkim cigaretama i jednoj tipično adolescentskoj, a to će reći neuzvraćenoj Ljubavi prema najboljoj prijateljici svoje Savršene majke. O da, beše to tipični kliše, »nemoguć« spoj tzv. egzistencijalnog bunta sa jedne i nevine ideologije »cveča i ljubavi« sa druge strane. Današnji sedamnaestogodišnjaci reagovali na ovo otprilike uz jedno iskreno: »Bljak!«.

Ne podležimo navikama i običajim kojima se štite nemoć i laži! Imajmo smelosti da ni u šta ne poverujemo pa će se poverovati u nas! Ustajimo i branimo se! Ubijmo trulu pomirljivost pognutih glava! Ustanimo iz krevetaca sa rešetkama! Ustanimo iz pustoši prenatrpanih ulica koje ne vode nikud! Ne dajmo se! Ne pristajmo!

Tog leta niko iz njegovog društva nije išao na kupanje. »Plaža?« — »Bez veze«. Lutali su po rastopljenom asfaltu opustelog grada lenjo pazeći da Potpuno ne potonu (»Potpuno ovde znači: da ih posle ne pronađu ni u jednom od amsterdamskih kanala, ili haustora, ili već ko zna gde — sa praznosrećnim, proširenim zenicama, ispumpanog, nesrećnog srca...). Vazduh je titrao. Bilo je nepodnošljivo. Ako se razgovaralo, razgovaralo se o nedavnim demonstracijama studenata u Vašingtonu, Parizu, Berlinu, Beogradu i Rimu, o tome šta je Revolucija a šta Ljubav, o ruskim tenkovima u Pragu, o tome kako mladima nije potreban Weatherman da bi znali odakle vetar duva, o Svinji i okotu svinja, o tome kako »srušenu« Bastilju korumpiranog građanskog društva treba još jednom — ali sada definitivno! — srušiti sa zemljom, o slobodi Od i slobodi Za, o Putovanju i o Lošem putovanju... U iskrenom zanosu prizivali su je Mao, Markuze, Lovac u Raži, Palah, Liri, Ginzberg, Buđa...

Izadimo iz zidova u koje hoće da nas žive uzidaju! Dignimo u vazduh odvratne kocke soba, hodnika i podruma! Zapalimo sveti papir novca, knjiga, novina, geografskih karti i dokumenata! Istopimo svojom blagošću sveti metal mačeva, pušaka, šina, pribora za jelo, automobila, podmornica! Srušimo u prašinu banke i ludnice! Neka gnjecavi asfalt proguta škole i obdaništa!

Jednog predvečerja, dok su sedeli na svom omiljenom mestu (na kraju napuštenog doka) i pili, duvali, razgovarali — čas žučno, čas mrzovoljno, čas u zanosu, čas čuteći — do njih dotrči jedno Dete i svakom ponaosob tučne u ruku neki letak, bleđocrvene boje. Nisu stigli ni

da se otrgnu od zbunjenosti, a tog dečaka više nije bilo. Da, pre će biti da se radilo o dečaku nego o devojčici... Klinac je odjurio Natrag, odakle je i došao, ne dižući za sobom ni trun prašine. Zastane pre no što će zamaći za ugao starog polusrušenog lučkog magacina: Dete. Osvrnulo se i mahnulo im. U tom tako dalekom a ipak jasnom licu niko od njih nije prepoznao sebe. A na tom licu bilo je ponešto od svakoga od njih... To dete posle više nikada nisu sreli.

Pobeđićemo jer mi ne ličimo ni na koga, a najmanje na one koji bi da nam budu roditelji! Nikada ne smemo prestati da se borimo jer nama je suđeno da sami brinemo za sebe! Zaboravimo sveta imena države i proroka! Zaboravimo sveta imena vođa i gradova! Zaboravimo sveta imena naših roditelja! Učutkajmo učitelje! Mi ne smemo odrasti! Uništimo dušmane da sami sebi ne bi postali dušmani! Nemamo prava da dozvolimo da nas preobrazu u ono čega se gadimo! Ne prilagodavajmo se i pobeđićemo! Nemamo prava da se odrekemo sebe!

Većina nije ni pogledala šta piše na letku. Pobacali su listove u prljavu, smrdljivu vodu. Dugo su plutali, uporno ne tonući, ne odlazeći, jer do ovog zabačenog rukavca luke nije dopirala ni jedna struja. Jedna devojka letkom je pripalila cigaretu. Njena drugarica ga je urolala u ogroman džoint. Pripalo joj ga je glupi Filip, najstariji među njima... Čutalo se... Spuštala se neka zardala, teška noć — kao da škripi... Onaj koji će deset godina kasnije postati Majin otac bio je praktično jedini koji je obratio pažnju na Tekst. Učinilo mu se da »tu ima nečeg« što mu se sviđa. Svoj primerak stavi u unutrašnji džep kožne motorciklističke jakne. Kad ga je kasnije, posle pet-šest dana, izvadio iz tog džepa — slučajno, tražeći upaljač — i ponovo pročitao, učinio je to pažljivo, sa nekom njemu tada nesrodnom posvećenošću... Toliko se »navukao« da je letak čak i zakačio na zid iznad svog kreveta.

Raskrinkajmo praznu ozbiljnost nametnutih a za-glupljujućih odgovornosti! Pokažimo odraslima našu čistu, usijanu pljuvačku! Pljunimo na sve što je zatrovano zavisnošću i pokornošću! Ne pristajmo ni na kakvu vojsku niti policiju! Mi nemamo granica! Ne pristajmo! Jer ako je istina, kao što kažu, da mi ne znamo šta govorimo i da mi ne govorimo istinu, to je zato što istina sama govori nas! Mi smo istina! Pogledajmo se! Neka nama gospodari jedino ono što je u nama! Mi imamo samo sebe i zato ne pristajemo na ponižavajuće ustupke odrastanja! Naše nepristajanje je nepokolebljivo jer je naša strepnja neizlečiva — kola nam u žilama umesto krvi! Isucimo najranjivije! Otkrijmo sasvim naše nezaštićeno srce i udarimo!

A onda je bilo šta je bilo, tj. nije bilo ništa od svega toga. Cinik će reći: ko zna zašto je to dobro. Ko zna. Stonsi su, je li, još dvadeset godina — i više! — svirali »Sympathy for the Devil«... Ali pakleni učinak je izostajao... Mutant-mix »My Generation«/Can Get No Satisfaction« vremenom se pokazao kao istorijski mnogo istinitiji pesma... Jer to zaista neumoljivo Vreme donosilo je, kako se to inače kaže — »svoje«... A to u našem primeru izgleda otprilike

dakle pod glavom nego u glavi. Sve što ima, Maja ima samo u sebi — i na javi i u snu. Osim toga, kad god mama ne bi bila kod kuće Maja bi morala da ide na spavanje bez pidzame ili spavačice. Ali dobro, njoj u snu i onako nije hladno. . . I uopšte, Maja je od one dece koja se nikada ne žale, ni na šta. . . To zna svako ko je čitao slikovnice o njoj.

U Majinoj svesti odjekuje, kao eho iz školjke: »Da, baš svaka. . . Baš svaka. . . Svaka. . .«. Naravno, zna to i sama, pa ipak, to je potpuno poražava. A možda Maja samo veruje da je to morala znati, jer eto — zaprepašćenje Maju udari poput vrelog šamara, i to pravog, zasluženog šamara. Iako neposvojeci, taj šamar bio je stvarniji od svih onih i očašnjih, njoj nedokučivih, tuđih. . . Eto, i Maja spozna — i više ne zaboravlja — da retko kad čujemo ono što ne želimo da čujemo i da, po svemu sudeći, znamo tek ono što želimo da znamo. Maja zna da nije znala ono što nije želela da zna i nju to boli. To je unutarnji bol, a time i mnogo jači od bilo kog spoljnog, fizičkog bola. Bol koji je razdire, jer Maja je bespomoćna, još ne ume da se odbrani. . .

Otac nije dugo posmatrao usnulu Maju. Sagnuo se i probudio je poljupcem u obraz. Odmah je podigla kapke, kao lutka.

— Tata. . . — prošaputa. . .
Skoro istovremeno sa tom njenom reči usledio je očev prvi udarac. Besmisleni, teški šamar pade Maji za vrat.

— Psst! — naredio je otac naslonivši onaj posećeni kažiprst na svoje suve usne. Maja zastavi dah. Onda je polako okrenula glavu u

stranu. Njen užasnuti pogled probi i pomrčinu i zidove njene sobe i čitavo nebo. . . Taj Majin pogled prostrela je samog Gospoda, pravo kroz srce.

O da, to za Maju potresno saznanje da znamo tek ono što želimo da znamo — to je tajna koja za odrasle verovatno i nije neka naročita tajna. . . Ali Maja je još mala. U njoj, malečkoj, tim se otkrićem nešto lomi — nešto nevidljivo i strašno krhko. I rasipa se, kao bezbroj perli sa pokidane ogrlice. I beži, da ga Maja više nikad ponovo ne dostigne i u sebi sakupi. Da li otac zna šta se u tom času događa sa njegovom malom Majom? Zna, ali tek približno. A Maju upravo obuzima osećanje — silno, oštro, sveobuhvatno — koje joj donosi nedvosmislene navošeštaje kako neizmernog straha tako i neizmerne radosti. Prožima je i predavanje i prkos, i pad i izbavljenje, i preneraženost i spokojstvo. Maja zadržati, od šiški do petu. Njeni dlanovi naglo se orose znojem.

Drugim udarcem otac kao da je hteo da Maji otkine rame. Trećim glavju. Četvrtim bok. . . Sasvim je podivljao — svukao je pokrivač sa nje, obrnuo je grubo na trbuh, zavrnuo obe ruke i pritisnuo ih uz Majina leđa. Svojom drugom rukom — teškom kao najteži kamen sa dna najdublje mora — nastavio je da tuče Maju, ne mareći gde udara, u bezumnom zanosu. . . Ne treba pitati zašto. Zašto? Ipak »Zašto?« jer Maja je bila dobra, kao što je, uostalom, uvek dobra — ničim nije mogla da naljuti oca, ni u snu, ni pre spavanja, ni čitavog prethodnog dana. . . Maja je uvek slušala svog tatu, i trudila se da mu ugodi, čineći samo

ono na šta će on biti ponosan — onako kako to čine sva dobra deca. . . rečju, nije bila kriva, a ipak je ove užasne, neobjašnjive batine primala tiho i mirno, bez i jednog trzaja. . . Treba ponoviti: kad se Majina mama bude vratila otac će joj reći da je Maja juče pala sa bicikla, ili sa ljuljaške, ili tako nešto. . . Majka će to prihvatiti i time će stvar biti rešena. . . O, Bože. . . Iako je otac već teško disao udarci su postajali sve jači. Tako jadna, nevinna Majica ipak zajeca, ali ne naglas, nego u sebi, duboko u sebi.

Nesvesnim, isprekidanim pokretima Maja otre znoj sa dlanova o svoju plavu haljinicu. Zatim prizor sa fotografije kao da počinje da se pokreće: iznad ivice stola pojavljuje se celo Majino lice, sa sve modricama. Otac ne prestaje da cepa višnje, kao da je ne primećuje. Maja izlazi iz svog »skrovišta«: ono što upravo oseća toliko je snažno da nadvladava raniji jednostavni detinji strah. Utom sok iz jedne višnje prsne i jedna kap se razbi na Majinim plavim grudima. Ona pogleda: kao malo crveno sunce. Pa svom snagom odgurne taj sto iza kog se sve vreme skrivala — i jurnu! Velika zdela sa cepanim višnjama se prevrne. Potom otac polako podiže glavu, a sa tom glavom i one jezive oči — oči iz kojih Maja nikada ništa nije saznala. Ne stiže da vidi Maju koja je već istrčala kroz poluotvorena vrata. Ona već projuruje kroz još jedna vrata — zatvorena, ne, otvorena — pa niz stepenice, u dvorište, među ostalu decu. Deca se igraju, pod okriljem iskonske nezastićenosti. Maja se pridružuje Miši i Žučku koji kopaju tunele u pesku. Predaje se igri. Ubrzo sve zaboravlja.

□ □ □

trenutak gordana draganić

PEVAM KIŠU, STOLEČE

Blistav
kad pomisliš
stoleče je kiša.

Nekako
uvek smo gledali gore
a u stvari
intuicija:
kada odem u Afriku
biće rečitija od
esperanta.

Ni rosa
ne čelik
neke će svetske kiše
ovaj XX vek sprati.

Dovoljno je da dunemo u rog.

KRUG

Kao pamuk mek
u zavejan breg
gledaš

koren u temelju
stablo u kaminu
grane se račvaju
na zidovima čela
kora sve krije

po rekama vidiš
sve
zazeleniče

u kvadratu sobe
priroda će ocrtati
još jedan krug

SEKIRA

(-na mom čelu pečina u njoj prebiva munja. . .)

Oktavio Paz

Kao drvo si usred šume.
Nisi ni glas

ni muškarac.

Kao kaktusu
splet žila se provodi
na čelu visokom

i dušu ti čitam:

Tumarala je smrt
i tebi i meni
u ogledalima.
Ne pitaj se verujem li,

bili su to udarci sudbine
slični onom
kad sekira zvekne.

Kažeš — osećam to,
i ja sam nosio drva,
Mene je deda moj plašio,
uvek devojčicu —
u grane ću te baciti!

To samo paganske su igre bile
između dvaju košenja trave.

Šta to diše drvećem
kad nas cepanice u vatri mame?
Susret
da li tek zbog grane

to samo koren
koji nikad ne sagori zna,
al' zemlja crna
koren krije
i hrani,
tolika smo tajna.

Uteha je bila
saznanje
da barem Argus vidi
kroz krošnjju
okom jednim
tebe
i da u toj projekciji postojim
dok nam odzvanja ovaj
tup zvuk nad glavama.

Spomeni se
da je i zbog olovke
ove obične
sekira imala
da odradi svoje.

Tvog i mog vremena nema.
Nijedan god se neće urezati
kao otisak našeg punog dana,
a trajaćemo godinama
jer,

ja znam —

i da te nikada ne vidim više
mogu te zamisliti u svakoj šumi
jer,
oboje smo kao ONA
što kući se vraća

a u goru gleda.

Susret
i noć kada su principi
otišli k' vragu na viđenje
a nas dvoje Bogu Perunu
izašli na videlo.
Ta se iskonska partija tavli
zabila u živote naše

kao čavli.

Rode, vozio si u provalije
a na planine smo stigli
jer tuga cveta samo iz one
na čiji mramor položih
u jutro davno, dve ruže.

ili stabla života

Temelj je tvoje duše
poštavljen pod njih
ja ću ti uzdignuti krov
pod njim da ti se, duša plavi
i rikom Peruña nad njim
život da ti se slavi.

a kad sevne

Odjednom, munjom;
i terasu ću ti sagraditi
veliku kao tačnu
da vidikovcem ti bude
pa da sa nje spoznaš i ti
da jedini greh je bio od tebe
otići, u rasutu mađlu
nad jezerom stići.

ko čarobnim mačem

S planine
možeš me zamišljati u svakoj šumi
jer,
kao reka smo tačni
al' u jednom smo bljesku
samo mi bili večni
jer,
oboje smo kao ONA
što kući se vraća

a u goru gleda